

קעקוע בזרועו של כהן

הקדמה

- א. גדרי איסור כתובת קעקע
- ב. איסור כתובת קעקע - במעשה הכתיבה או בתוצאת הכתב על הגוף?
- ג. חיוב מחיקת כתובת קעקע
- ד. הסרת קעקוע באמצעות כתובת קעקע אחרת
- ה. מחיקת כתובת קעקע של הגרמנים ימ"ש
- ו. נשיאת כפים של כהן בעל מזם או עם כתובת קעקע
- ז. קרחה וגילוח ושרטת וכתובת קעקע - פסול הגוף
- ח. איסור שריטה על המת לישראל ולכהן

הקדמה

זכה הדור האחרון להתעוררות רבה של "בעלי תשובה" המתקרבים ליהדות וחוזרים לכור מחצבתם. יש מהם שחרטו כתובת קעקע על זרועותיהם בתקופה שבה לא שמרו מצוות, ובהם כהנים המבקשים עתה לעלות לדוכן. ונשאלה השאלה האם מותר להם לשאת כפיים, שהרי נפסק בשו"ע (או"ח סי' קכח סע' ל) "**מי שיש לו מזם בידיו** כגון שהם בוהקניות [מין נגע עליהן] או עקומות או עקושות [עקומות לצדדיהן] לא ישא את כפיו מפני שהעם מסתכלים בו".

שאלה זו נשאלה כבר בדור שלאחר חורבן יהדות אירופה, כאשר אודים מוצלים מאש שעל זרועותיהם נכתב מספר האסיר שלהם בכתובות קעקע על ידי האוורים ימח שמם, ביקשו לדעת האם מותר להם לשאת כפיהם.

לבירור התשובה לשאלות אלו, נעיין ביסוד האיסור לכתוב כתובת קעקע, גדרו ופרטיו.

א. גדרי איסור כתובת קעקע

בפרשת אמור (ויקרא יט, כח) נאמר "וְשָׂרֵט לְנֶפֶשׁ לֹא תִתְּנוּ בְּבִשְׂרְכֶם וְכִתְּבַת קֶעֶקֶע לֹא תִתְּנוּ בְּכֶם אֲנִי ה'". ובמסכת מכות (פ"ג מ"ו) נתבאר פרטי האיסור: "הכותב כתבת קעקע, כתב ולא קעקע, קעקע ולא כתב, אינו חייב עד שיכתוב ויקעקע בדיו ובכחול ובכל דבר שהוא רושם". ופירש רש"י (מכות כא, א ד"ה וכתובת) "כותב תחילה על בשרו בסם או בסיקרא, ואחר כך מקעקע הבשר במחט או בסכין, ונכנס הצבע בין העור לבשר ונראה בו כל הימים. ואסור לכתוב שום כתיבה בעולם על בשרו

בעניין זה, שכך גזירת הכתוב. ולהלכה פסק הטור (יו"ד ריש סי' קפ) שאסור לקעקע כל כתובת שהיא: "כתובת קעקע מחוקי הגוים הוא, והוא שכותב על בשרו בשריטה וממלא מקום השריטה כחול או דיו או שאר צבעונים הרושמים. ובכל מקום שעשה כן על בשרו **חייב בכל מה שיכתוב**, אפילו אינו כותב שם עבודה זרה".¹

ונחלקו הראשונים האם השריטה קודמת לצביעה או להיפך. בדברי רש"י הנ"ל מפורש **שקודם כותב** על העור בצבע, **ולאחר מכן משרט** את הבשר במחט או בסכין ואז הצבע נכנס בין העור לבשר. אולם הרמב"ם (הלכות ע"ז פי"ב הי"א) כתב: "כתובת קעקע האמורה בתורה הוא ששרט על בשרו וימלא מקום השריטה כחול או דיו או שאר צבעונים הרושמים. כתב ולא רשם בצבע, או שרשם בצבע ולא כתב בשריטה, פטור, עד שיכתוב ויקעקע, שנאמר וכתובת קעקע". ופירש המלבי"ם (ויקרא יט, כח) "הרמב"ם מפרש כתובת על השריטה וקעקוע על המילוי [של מקום השריטה] בדיו, שבוה יורד הכתב בעומק ונשאר שם, ולכן צריך **לשרוט תחילה ואחר כך לרשום**". ויש לבאר מה יסוד מחלוקתם.

ב. איסור כתובת קעקע - במעשה הכתיבה או בתוצאת הכתב על הגוף?

נפתח בבירור גדר איסור כתובת קעקע, האם נאסר **מעשה** הכתיבה, או **התוצאה** - שיש כתב מקועקע על הגוף. הגר"ח קנייבסקי בספרו פתשגן הכתב (סימן ג) כתב: "יש להוכיח לענ"ד שאין כוונת התורה שלא יהא חקוק בכם כתובת קעקע, רק **המעשה אסרה תורה**, ממה שנחלקו הראשונים אם השריטה קודמת לצביעה או להיפך. ואם נימא דרצון התורה שלא יהא חקוק בבשרכם כתובת קעקע, לכאורה לא היה שום סברא לחלק בזה, דסוף סוף הרי חקוק בבשרו כתובת קעקע. אלא על כרחך דרצון התורה רק לאסור המעשה הזה, ולא התכלית, ולכן באופן זה אין זה המעשה שאסרה התורה".

הגר"ח הביא לכך ראייה נוספת מדברי התוספתא (מכות פ"ג מ"ט) "כתובת קעקע בבשרו של חברו, שניהם חייבים. הרושם על עבדו שלא יברח פטור". ודין זה נפסק בשו"ע (יו"ד סי' קפ סע' ד): "**הרושם על עבדו שלא יברח, פטור**". מסתימת המשנה והסוגיא במכות נראה שכל כתובת קעקע אסורה, וכלל לא משנה מה הייתה המטרה של הקעקוע, ואם כן מדוע כאשר רישום כתובת הקעקע על העבד נעשה כדי שלא

1 וביאר האגרות משה (יו"ד ח"ב סימן נג) שלמרות שעיקר איסור כתובת קעקע הוא משום "חוקות הגויים" - מכל מקום "אסורים לעולם אף כשפסקו הגוים מלעשות כן. ולא דמי לסתם חוקות הגוים שלא נאמר האיסור על הדבר אלא על מה שהוא חוק הגוים, דלכן כיון שפסקו הגוים להתנהג כן הרי אין זה שוב מכלל האיסור, כיון דחוק הגוים שבו היה האיסור, ולא עצם הדבר, אבל אלו דברים הא נאמר איסורן על עצם הדבר כמ"ש בתורה, וזה שהיה חוק הגוים הוא רק לטעם על האיסור, שלכן אינו עושה שיתבטל הדין אף שנתבטל הטעם במשך הזמן".

יברח, זו סיבה לפטור? מחמת קושיא זו הוכיח הגר"ח קנייבסקי שאיסור כתובת קעקע הוא **במעשה** הכתיבה: "ואם נימא שרצון התורה שלא יהא חקוק בבשרו כתובת קעקע, אם כן מאי נפקא מינה לאיזה סיבה עשה זה, הרי סוף סוף חקוק בבשרו כתובת קעקע. אלא על כרחך דהתורה לא אסרה רק **את המעשה**, וזה אינו אלא ברוצה **מעשה הכתיבה**, אבל אם אין עניינו כלל הכתיבה, והוא רק **לשמירה בעלמא**, מעשה כזה לא אסרה תורה".

אמנם יש להעיר כי הרמב"ם השמיט מההלכה את הדין שהרושם על עבדו שלא יברח פטור, ומשמע שגם באופן זה חייב. ויתכן שסבר כן כי לדעתו גדר איסור כתובת קעקע אינו במעשה אלא **בתוצאה** שיש כתובת קעקע, ולכן אין זה משנה כלל מהי סיבת החקיקה, וחייב גם באופן זה, וצ"ע.

ג. חיוב מחיקת כתובת קעקע

נפקא מינה נוספת בשאלה האם נאסר **מעשה** הכתיבה או **התוצאה** שיש כתב מקועקע על הגוף, נידונה בשו"ת להורות נתן (ח"ח יו"ד סימן עב) בעניין "בעל תשובה שיש על גופו כתובת קעקע אם חייב להסירה". והנה לפי המבואר לעיל בדברי הגר"ח קנייבסקי שהאיסור הוא **מעשה הכתיבה** פשוט שאין כל חיוב להסיר את הכתובת. אולם אם נאמר שהאיסור הוא **בתוצאה**, שיש כתב מקועקע על הגוף, ודאי חייב להסיר את הכתובת תיכף ומייד.

המנחת חינוך (מוסף השבת מצוה לב מלאכת מוחק אות ד) כתב כי "המוחק כתובת קעקע [בשבת] חייב להרמב"ם [הסובר שמוחק חייב גם שלא על מנת לכתוב במידה ויש "תיקון" במחיקה] דהוי תיקון, כי לישראל אסור מחמת חוקות הגוים, כי בשעת העשיה לוקין מגזירת הכתוב, אבל על כל פנים **להיות כן על בשרו אינו נכון** לישראל", ומפשטות דבריו ש"אין נכון" שכתובת הקעקע תהיה על בשרו של ישראל משמע לכאורה שאיסור כתובת קעקע אינו רק **במעשה** הכתיבה אלא גם **בתוצאה** שהכתב נמצא על הבשר, ואם כן יש **חובה** להסיר את כתובת הקעקע.

אולם בשו"ת להורות נתן הקשה על המנחת חינוך: "מנא ליה דיש איסור במה שכתובת הקעקע נמצאת על בשרו? והלא לא מצינו איסור אלא על עצם הכתיבה, אבל אחר שכבר כתב אין עליו חיוב למוחקה, דליכא איסור בקיומה של כתובת קעקע". ולכן ביאר: "ונראה דגם המנחת חינוך אין כוונתו שיש **איסור** בקיומה, דמהאי טעמא לא כתב **שאסור** לישראל שתהא לו כתובת קעקע, אלא **שאינו נכון** לישראל. והיינו דכל זמן שלא נמחקה יש בה מזכרת עוון וגנאי שנעשתה בגופו עבירה, ולכן כשמוחקה הוי ליה בגדר מתקן, שעל ידי המחיקה תיקן שאין על גופו מזכרת עוון, ועל כן חייב בשבת על המחיקה כיון דאין המחיקה דרך קלקול אלא דרך תיקון,

אבל **אין איסור** בקיומה של הכתובת קעקע". ומאחר **ואין איסור** בעצם הימצאותה של כתובת הקעקע על הגוף, אלא רק **אין נכון** שכתובת זו תישאר על הגוף, הסיק הלהורות נתן **שאין חיוב** להסיר את כתובת הקעקע.

יחד עם זאת, מאחר ו"**אין נכון**" שהכתובת תישאר על הגוף, **מותר** להסירה בניתוח, ואף שהדבר כרוך באיסור "חבלה" בגופו, וכפי שהביא רבי יצחק זילברשטיין (חשוך חמד פסחים עה, ב) בשם הגרי"ש אלישיב שנשאל "האם יהודי שחזר בתשובה שבהיותו צעיר קעקע על גופו ציורים שונים צריך להסיר אותם בניתוח", והשיב: "להסיר את הכתובת קעקע הוא דבר ישר, למעט תיפלה, ומותר בעד זה לחבול בגוף, **כי האיסור לחבול הוא כשמזלזל בגוף** שהוא מתנת אלוקים וגם הוא לא שייך לנו, אבל **כשחובל להסיר תועבה מותר**". והוסיף הרב זילברשטיין: "וגיסי הגר"ע אויערבך הביא ראיה מדברי המנחת חינוך שלהיות כן על בשרו אינו נכון לישראל".

ובשו"ת להורות נתן (ח"ח י"ד סי' עא) כתב סברא נוספת להתיר ניתוח להסרת כתובת קעקע: "דכשרוצה למחוק את כתובת הקעקע בדרך של תשובת המשקל על שעבר וקעקע עצמו, **וצער הסרתו תהא לו לתשובה וכפרה**, נראה דשרי, **דלא גרע מתענית לצורך תשובה** או לצורך מירוק הנפש".

ד. הסרת קעקוע באמצעות כתובת קעקע אחרת

עוד נפקא מינה בחקירה האם נאסר **מעשה** הכתיבה או **התוצאה** שיש כתב מקועקע על הגוף, קיימת בשאלה שדנו בה הפוסקים האם מותר **להוסיף קעקוע כדי** למחוק קעקוע קיים.

הרב זילברשטיין [בהמשך דבריו המובאים לעיל] הוסיף כי **אסור להוסיף קעקוע** על קעקוע קיים כדי למחוק קעקוע בצורת עבודה זרה: "מאחר ומה שנעשה כבר אין להשיב, אם כן נראה **שאסור להוסיף חטא** רק כדי לטשטש מה 'שאינו נכון' כדברי המנחת חינוך הנ"ל". ודבריו הנ"ל הם כמבואר לעיל, שאיסור כתובת קעקע הוא **במעשה** ואין איסור בעצם הימצאותה של כתובת הקעקע על הגוף, אלא **שאין נכון** שכתובת זו תישאר על הגוף, ולכן פשוט וברור שאין כל היתר "להוסיף חטא" בקעקוע נוסף.

אולם בשו"ת בצל החכמה (ח"ה סי' פב) הביא דברי המשנה בשבת (קד, ב) שבשבת "כתב על גבי כתב" פטור, וכפי שביאר המשנה ברורה (סימן שמ ס"ק כב אות ג) "הכותב כתב על גבי כתב, דהיינו שהעביר קולמוס על אותיות הכתובים כבר וחיידשם, פטור, דמקלקל הוא", וכתב: "ואם כן גם בנדון דידן, בכתב על גבי כתב, גם בשאר איסורים, וכגון בכתובת קעקע, פטור. **ואמנם נהי דפטור, מכל מקום איסור דרבנן איכא**, ככל שלא כדרכו דאסור מדרבנן". ולכן כאשר הכתיבה של כתובת

הקעקע **השניה** [ע"ג הכתובת הראשונה] נעשית **על ידי** גוי יש להתיר, כפי שהסיק בצל החכמה: "לכן בנדון דידן נלענ"ד נכון שיאמר לגוי לקעקע לו שריטות או נקודות בעלמא בלי כל צורה וסדר על גבי כתובת קעקע של אותה צורה מתועבת שבזרועו, כדי לטשטש ולקלקל צורתה עד שלא תהא ניכרת כלל. והוא בעצמו [הישראל] לא יסייע לכך כלל, דבכה"ג לא יתעביד איסורא, כי הגוי אינו מוזהר על כתובת קעקע, והישראל הלוא לא סייע".

ונראה כי דברי הבצל החכמה נובעים מההנחה שיש איסור **בתוצאה** שיש כתב מקועקע על הגוף, ולכן צריך להסיר את הכתובת שנכתבה באיסור, והדרך לכך היא בקעקוע אחר שאין בו איסור - על ידי נכרי.

ה. מחיקת כתובת קעקע של הגרמנים ימ"ש

בשו"ת ממעמקים (ח"ד סימן כב) כתב רבי אפרים אשרי: "דבר שהמלכות הרשעה רוצה לביישו בו את ישראל, כדי שישא חתיכת בגד ירוק על בגדיו כדי לביישו ולהשפילו בעיני העמים, פסק הרמ"א בשם האור זרוע (או"ח סי' שא סע' כג) שמותר לצאת בו בשבת, כי אדרבה זהו כבוד לעם ישראל וזהו מלבוש. ולפי זה בנידון דידן גם כן הכי הוא, המספר הזה שהגרמנים ימ"ש חקקו על זרועות בני ישראל כאות קלון שישפיל אותם בעיני כל רואם, לא רק שאין בו במספר כזה כדי להבאיש את רוחנו ולהשפיל את כבודנו, אלא אדרבה, מספר זה הוא לנו לאות כבוד ולתפארת. ולהם, לרוצחים המתועבים ימח שמם וזכרם הוא למזכרת עוון ולחטאת עולם שלא ניתן לסליחה ולכפרה, על זממם אשר זממנו להשמיד גוי קדוש שלא ישאר לו שאר ושארית. ולכן בודאי כתובת מבישה זאת, מספר איום זה החקוק בזרועות אלפי האנשים שהיו אי פעם במחנות ההסגר והשמד, **משמש לנו לאות כבוד ולזכרון**, שזכור נזכור "את אשר עשה לך עמלק" גרמני זה. **וחלילה לנו לשכוח את הדבר הזה ולמחוק מלבנו** את אשר עוללו לנו הרשעים הללו, חייתו יער בדמות אדם, זרעו של עמלק בניו של המן הרשע וכו'. לזאת **חס ושלום לאשה הזאת להעביר מזרועה המספר הזה, כי בזה היא נותנת יד לפושעים הגרמנים הארורים**, והיא עוזרת להם להשכיח את מעשי הזוועה והאימים שעשו לעם ישראל, ויש בזה משום חיזוק לשונאים הללו המתחצפים ומכחישים את הכל, כאילו אנו היהודים שמים להם רק עלילות דברים ותואנה אנחנו מבקשים מהם, אלא אדרבה עליה לשאת את האות הזה בגאווה ובגאון, ובזכות זה היא תזכה לראות עת נקם ישיב ה' לצריו".

אולם בקובץ המאור (גליון קנ עמ' 3) דחה הרב [העורך] רבי מאיר אמסעל את דבריו: "ואני משתאה לידידי הרב אשרי, כי אני מבין מה שאלה יש כאן, שמא מחיקת השם, ועוד פחות [אני מבין] את התשובה, כי לפי זה צ"ל שמי שהנאצים הכוהו ופצעוהו ועשו

בו אלו חבורות וכוויות, נקודים וברודים, אסור לו לרפאותם משום קיום מצות "זכור". ואין אלו אלא דברי תימה. והרי אפילו במצות "זכור" גופא שהיא מהתורה פסק החינוך שיוצא בהזכרת פסוק זה פעם בשלוש שנים, ודי באמירת פיו, ולא צייתה התורה לקחת כמה יהודים ולייגעם ולצערם ח"ו עד שיהיו עייפים ויגעם, ולהראות רשעת עמלק שעשה להם עיף ויגע. אבל מה שייך לעשות זכר לענות נפש אשה צעירה, למרר את חייה בזיכרון הצרות, וגם לקלקל את בשרה במום קבוע". והוסיף והקשה על דברי הרב אשרי: "מה שייך לעשות זכר בדברים שאסרה תורה בשריטת הבשר ובכתובת קעקע? ואע"פ שהאיסור הוא רק על מת ר"ל, אבל הרי דור הולך ודור בא והבנים המתגדלים יחשבו ששרטו זאת בעצמם לשום אבל וכדומה ועברו על מצות התורה..."

ו. נשיאת כפים של כהן בעל מום או עם כתובת קעקע

ממוצא הדברים נשוב לדון בשאלה, האם כהן שיש כתובת קעקע בזרועו רשאי לשאת כפיו?

בשו"ת קנ"ן תורה (ח"ח סימן י') הביא את דברי הגמרא (מגילה כד, ב) "כהן שיש בידיו מומים לא ישא את כפיו", ופירש רש"י (שם ד"ה דש) "לפי שהעם מסתכלים בו, ואמרין במסכת חגיגה (טז, א) המסתכל בכהנים בשעה שנושאים את כפיהם עיניו כהות לפי שהשכינה שורה על ידיהן". אך כאשר "היה כהן זה דש בעירו יכול לישא כפיו", ופירש רש"י "כבר היו רגילים אנשי עירו, ולא היו מסתכלין בו עוד".

דברי הגמרא נפסקו בשו"ע (או"ח סי' קכח סע' ל) "מי שיש לו מום בידיו כגון שהם בוהקניות עקומות או עקושות לא ישא את כפיו מפני שהעם מסתכלים בו. והוא הדין למי שיש מומים ברגליו במקום שעולים לדוכן בלא בתי שוקים, וכן מי שריריו יורד על זקנו או שעניו זולפות דמעה לא ישא את כפיו. ואם היה דש בעירו, דהיינו שהם רגילים בו ומכירים הכל שיש בו אותו מום, ישא כפיו. וכל ששהה בעיר שלושים יום מקרי דש בעירו". ועוד נפסק בשו"ע (שם סע' לא) "אם מנהג המקום לשלשל הכהנים טלית על פניהם, אפילו יש בפניו ובידיו כמה מומין, ישא את כפיו". ולאוור האמור כתב הקנין תורה: "וכן המנהג בירושלים ת"ו [לשאת כפים כאשר הידים מכוסות בטלית], ואם כן נפשטה השאלה", ואין איסור לשאת כפים בזרוע עם קעקוע, מכיון שהיא מכוסה בטלית ואינה נראית לעין.

אולם בעיקר ההלכה - כאשר נושא כפים בזרוע מגולה עם קעקוע, כתב הקנין תורה: "ובעצם מסופקני אם כתובת קעקע נחשב כל כך בעיני העולם שינוי שמסתכלים בו, אף שאם עשה כן במזיד עבר על איסור תורה, מכל מקום אם היה דש בעירו דהיינו שהם רגילים בו ומכירים הכל שיש בו אותו מום, ישא כפיו. ובפרט אם נשאר בו מימי השואה שלא עבר כלל". ומבואר בדבריו שאם הכהן שבזרועו קעקוע "דש בעירו",

דהיינו מוכר לאנשי עירו, אין הקעקוע מעורר את תשומת ליבם להסתכל בו, ורשאי לעלות לדוכן. ובפרט כהנים ניצולי השואה שעל זרועם קועקע מספר, אין זה "שינוי" שמסתכלים בו, ורשאים לשאת כפים.

ז. קרחה וגילוח ושרטת וכתובת קעקע - פסול הגוף

כתב רמ"ש הכהן ב'משך חכמה' בביאור הציווי לכהנים (ויקרא כא, ה) "לא יִקְרְחוּ קִרְחָה בְּרֹאשָׁם וּפָאֵת זָקָנָם לֹא יִגְלְחוּ וּבִבְשָׁרָם לֹא יִשְׁרְטוּ שְׂרָטָה", וזה לשונו: "כתב זה להורות שהמגולח זקן ומקורח ראש אינו ראוי שישמש על גבי מזבח, ומחלל עבודה לפי זה. ואין זה סותר לדברי הגמרא בזבחים (יז, א) דאמר דאינו מחלל עבודה, דאיסורים דקרחה וגילוח זקן ושרטת הוי דינו כמטמא למתים וכנושא נשים פסולות, **דכל זמן שהם עמו מחלל עבודה** ואינו עובד על גבי המזבח, וכיון שנודר הוא כשר לעבוד², כן הכא **עד שיקבל עליו שלא לעשות עוד זה פסול לעבוד**". ומבואר בדבריו שאיסורי קריחת הראש, גילוח פאת הזקן ושריטה על המת הם **פסול הגוף לכהן**, "וכל זמן שהם עמו" הכהן פסול לעבודה בבית המקדש. גם כהן שהרג את הנפש, שאינו נושא כפים אפילו עשה תשובה כפי שנפסק בשו"ע (או"ח סי' קכח סע' לה), הוא משום "פסול הגוף" של הכהן הרוצח, כפי שביאר בספר הררי קדם (ח"א סימן מ) "דהא דאינו נושא כפיו אינו משום החטא של רציחה, אלא זה **פסול הגוף** כי ידיכם דמים מלאו".

ומעתה נראה לומר על פי המבואר לעיל, כי השאלה האם כהן שיש קעקוע על זרועו רשאי לעלות לדוכן, תלויה בגדר איסור כתובת קעקע - האם נאסר **מעשה** הכתיבה או **התוצאה** שיש כתב מקועקע על הגוף. אם **המעשה** נאסר, כאשר כהן חוקק כתובת קעקע על גופו או על אדם אחר, מעשה זה נחשב "פסול הגוף", ולכן כשם שאיסורי קריחת הראש, גילוח פאת הזקן ושריטה על המת הם **פסול הגוף לכהן** והכהנים אינם עובדים בבית המקדש עד להסרתם, וכשם שכהן רוצח אינו רשאי לעלות לדוכן כי נחשב ל"**פסול הגוף**" - כך גם באיסור כתובת קעקע מאחר וזהו "פסול הגוף" של מי שעשה את מעשה הכתיבה והוא אינו רשאי לעלות לדוכן לשאת כפיו. ומאידך, אם אחר יחוקק על גופו של הכהן את כתובת הקעקע³ מסתבר שיוכל לעלות לדוכן למרות שעל זרועו כתובת קעקע, כי הפסול אינו בו אלא במי שעשה את הקעקוע. ולפי זה, אין כל ספק שהכהנים היהודים שהנאצים ימ"ש קעקעו מספרים על זרועותיהם ללא הסכמתם, רשאים לעלות לדוכן.

ברם אם נאמר שהאיסור **בתוצאה** שאסור שתהיה כתובת קעקע על הגוף, נראה

2 כוונתו לדברי המשנה במסכת בכורות (מה, א) "הנושא נשים בעבירה פסול עד שידירנה הנאה".

3 והכהן לא סייע לו, כגון שישן או שאפילו התנגד לקעקוע.

שכל מי שעל זרועו כתובת קעקע, אינו רשאי לעלות לדוכן, ואפילו אם כתבו על גופו את כתובת הקעקע שלא בידיעתו או בניגוד לרצונו.

ח. איסור שריטה על המת לישראל ולכהן

כתב הרמב"ם (הלכות ע"ז פי"ב הי"ב) "השורט שריטה אחת על המת, לוקה. שנאמר וְשָׂרֵט לְנֶפֶשׁ לֹא תִתֶּנוּ בְּבָשָׂרְכֶם, **אחד כהן** ואחד ישראל". והכסף משנה (שם) ציין את המקור לדבריו: "בפרק קמא דקידושין (ל, א) יליף לה בגזרה שוה".

אולם המעייין בדברי הגמרא יראה כי שם למדו בגזירה שוה שהאיסור לקרוח קרחה על מת שנאמר על כהן נאמר גם על כל אדם מישראל. אולם הרמב"ם בספרו ה"יד החזקה" כתב את ה**הלכה** למעשה, ועל כן תמוה ביותר, מדוע הדגיש הרמב"ם במיוחד שיש ל**כהן** איסור שריטה על מת, וכי אין הכהן נכלל עם כל ישראל בציווי על איסור זה, ומדוע שיהיה הדין שונה בכהן מישראל, וצ"ע.

אכן על פי המבואר לעיל [אות ז] בדברי המשך חכמה, שאיסורי קריחת הראש ושריטה על המת הם **פסול הגוף לכהן**, "וכל זמן שהם עמו" הכהן פסול לעבודה בבית המקדש, יתכן שרצה הרמב"ם להדגיש שאע"פ שהכהן לא שרט שריטה על בשרו אלא על אדם אחר, הרי זה "פסול הגוף" לכהן, כי עצם המעשה הוא איסור.

נאמר בגאולה ראשונה "ואכלתם אותו בחפזון... כי בחפזון יצאת ממצרים", ובגאולה אחרונה כתיב (יש' נב, יב) "כִּי לֹא כְחֶפְזוֹן תֵּצְאוּ וּבְמִנוּסָה לֹא תֵלְכוּן כִּי הִלֵּךְ לְפָנֵיכֶם ה' וּמֵאַסְפֵּיכֶם אֶלְקֵי יִשְׂרָאֵל", ולמה החילוף הזה? ובמכילתא (שמות יב, יא) "כי לא בחפזון תצאו", לפי שנאמר בגאולת מצרים "ואכלתם אותו בחפזון" [זה חפזון מצרים. רבי יהושע בן קרחה אומר, זה חפזון ישראל. אבא חנן אומר, זה חפזון שכינה, אף על פי שאין ראייה לדבר זכר לדבר, שנאמר (ש"ה"ש ב, ח) "קול דודי הנה זה בא מדלג על ההרים"], יכול אף לעתיד לבוא כן יהיה בחפזון, תלמוד לומר "כי לא בחפזון תצאו". עד כאן.

וביאור עניין זה, כי מפני שהגאולה הראשונה לא הייתה גאולה נצחית, שהרי לא היו נגאלים רק לשעה, כך היה עניין הגאולה גם כן דומה לאור הברק שנראה ברקיע לשעה ומיד עובר ולא הייתה הגאולה הראשונה דבר תמידי קיים, ולפיכך היה יציאתם בחפזון גם כן, כי כל דבר שאינו קיים תמידי הוא עובר במהירות לשעה. אבל הגאולה אחרונה היא גאולה נצחית מבלי שינוי כלל רק תמיד קיים, ולכן לא יהיה לדבר זה חפזון, כי החפזון מורה על דבר שהוא לשעה וירא שמא יעבור הזמן לכך ממחר מעשיו, **אבל דבר שאינו לשעה אינו ממחר...**

(מהר"ל, נצח ישראל, סוף פרק מז)